

Privatizacija gozdarske svetovalne dejavnosti kot poslovna priložnost za diplomante gozdarstva

Privatization of Forestry Extension as a Business Opportunity for Forestry Graduates

Jernej JEVŠENAK¹

Izvleček

Jevšenak, J.: Privatizacija gozdarske svetovalne dejavnosti kot poslovna priložnost za diplomante gozdarstva. Gozdarski vestnik, 71/2013, št. 2. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 8. Prevod avtor, jezikovni pregled angleškega besedila Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Pripravek izpostavlja zmanjšano zaposljivost gozdarskih diplomantov v Republiki Sloveniji v zadnjih letih. Predstavljena je rešitev z ukrepom, ki bo omogočil razvoj trga gozdarske svetovalne dejavnosti, kar pomeni tudi manjšo spremembo v organiziranosti gozdarstva v Sloveniji. Obravnavamo nekatere druge zaposlitvene trge diplomantov gozdarstva v evropskem prostoru in izpostavljammo nišo gozdarskih svetovalcev. Ukrep uveljavitev plačevanja svetovalne dejavnosti je analiziran z vidika uresničljivosti in ekonomske učinkovitosti.

Ključne besede: gozdarstvo, privatizacija, brezposelnost, svetovanje, diplomanti gozdarstva

Abstract

Jevšenak, J.: Privatization of Forestry Extension as a Business Opportunity for Forestry Graduates. Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 71/2013, vol. 2. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 8. Translated by the author, proofreading of the English text Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

Reduced level of employability of forest graduates in Slovenia is exposed. In this contribution a political solution concerning payable forestry consulting business is presented. That also means a slight change in the organization of forestry in Slovenia. Article deals with some other employment markets for forestry graduates in Europe and highlights the niche of forestry consultants. Proposed solution measure is analyzed in terms of feasibility and efficiency.

Key words: forestry, privatization, unemployment, extension, forestry graduates

1 UVOD IN NAMEN

1 INTRODUCTION AND AIM

Namen članka je predstaviti prednosti sistema, kjer je svetovalna dejavnost plačljiva in jo med drugim izvajajo tudi zasebna podjetja, ki jim ni treba tekmovali z nelojalno konkurenco. Racionalni lastniki se seveda raje obrnejo na svetovalca, ki svetuje brezplačno.

Gozdarstvo se trenutno srečuje s presežkom gozdarskih diplomantov. V juliju leta 2012 je bilo na Zavodu za zaposlovanje RS prijavljenih 59 diplomantov s področja gozdarstva, kar je približno dvakrat toliko kot leta 2008 (preglednica 1). Nezaposljivost ogroža socialno varnost diplomantov, ki tako vse pogosteje razmišljajo o odhodu v tujino. Oviran je pretok znanja, prav tako pa se odpira vprašanje razvoja gozdarske stroke v prihodnje. V članku bomo predstavili rešitev, s katero bi lahko pridobili dodatna delovna mesta ter omogočili razvoj in razširitev podjetniške dejavnosti v gozdarstvu.

V Sloveniji je krovna organizacija v gozdarstvu Zavod za gozdove, katerega glavne naloge so gozdnogospodarsko načrtovanje, zbiranje in shranjevanje podatkov o gozdovih, različna področja gojenja in varstva gozdov, sodelovanje pri gradnji in vzdrževanju gozdnih prometnic, sodelovanje pri prostorskem načrtovanju ter gospodarjenju s prstoživečimi živalmi. Med drugim Zavod izvaja tudi individualno svetovalno dejavnost, in sicer po navadi prek osebnega stika med lastnikom in revirnim gozdarjem, včasih pa tudi prek drugih medijev, kot so telefon, elektronska pošta in spletne strani. Zavod po Zakonu o gozdovih izvaja tako imenovano svetovalno dejavnost, in to brezplačno.

Omejitev študije so predvsem nekateri podatki starejšega datuma ter predpostavke pri ekonomski učinkovitosti izbranega ukrepa.

¹ J. J., dipl. ing. gozd., UN Dobrava 13 a, 3214 Zreče

Na začetku študije predstavljamo problematiko zaposlovanja gozdarskih diplomantov, ki je tesno povezana z zmanjšanjem števila zaposlenih na Zavodu za gozdove. V nadaljevanju predstavljamo tudi zaposlovanje gozdarskih diplomantov v nekaterih drugih evropskih državah. V zaključku analiziramo deležnike, ki bodo občutili posledice uveljavitve plačljivega svetovanja. Ukrep tudi ovrednotimo s hipotetičnim izračunom na podlagi realnih podatkov. V razpravi so predstavljeni še drugi pozitivni učinki predlagane rešitve.

2 PROBLEMATIKA ZAPOSLOVANJA GOZDARSKIH DIPLOMANTOV

2 PROBLEMATICS OF FORESTRY GRADUATES' EMPLOYMENT

Od leta 2007 se postopno povečuje število gozdarskih diplomantov v Sloveniji, ki so registrirani kot brezposelne osebe na Zavodu za zaposlovanje. Iz leta 2007, ko je bilo registriranih 27 diplomantov, se je številka v letu 2009 povzpela na 46, v letu 2011 pa na 59. Gozdarstvo ni v tem pogledu nobena posebnost, saj se brezposelnost diplomantov večja v skoraj vseh panogah. V preglednici 1 so podatki

o registrirani brezposelnosti po različnih nazivih diplomantov gozdarstva v Sloveniji. Podatke zbira Zavod RS za zaposlovanje in jih objavlja vsak mesec. Za leto 2012 se podatki nanašajo na mesec september.

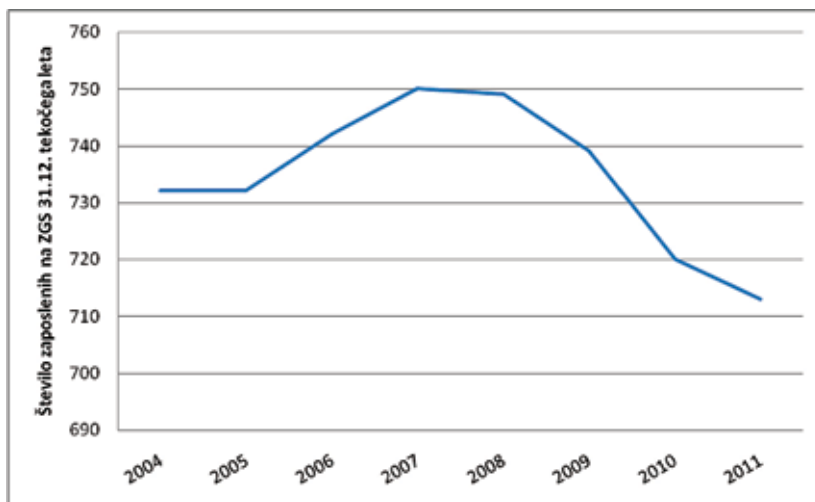
Zavod RS za zaposlovanje med brezposelne osebe šteje tiste, ki so prijavljene na pristojni izpostavi Zavoda RS za zaposlovanje, so sposobni in voljni delati in sprejeti zaposlitev, primerno njihovi strokovni izobrazbi oz. z delom pridobljeni delovni zmožnosti, in nimajo redne zaposlitve ali samozaposlitve, niso lastniki ali solastniki poslujočega podjetja ali niso lastniki ali uporabniki nepremičnin, s katerimi se lahko preživljajo. V registru ni zajetih oseb, ki so brezposelne in iščejo zaposlitev, vendar iz različnih razlogov niso prijavljene na Zavodu RS za zaposlovanje (KOŽELJ, 2004).

Pri nas je najpomembnejši delodajalec v gozdarstvu Zavod za gozdove, ki je javni zavod in opravlja javno gozdarsko službo v vseh gozdovih Slovenije, ne glede na lastništvo. Zavod spada v javni sektor in tako občuti posledice varčevalnih ukrepov Vlade RS, kar se kaže v zmanjševanju

Preglednica 1: Brezposelnost diplomantov gozdarstva po različnih nazivih za Republiko Slovenijo, vir: Zavod RS za zaposlovanje

Table 1: Unemployment of forestry graduates by different titles for the Republic of Slovenia, Source: Employment Service of Slovenia

Leto	Skupaj	Inženirji gozdarstva in inženirji gozdarstva in lovstva	Diplomirani inženirji gozdarstva	Univerzitetni diplomirani inženirji gozdarstva
1997	25	3	0	22
1998	27	4	0	23
1999	19	2	0	17
2000	20	4	1	15
2001	16	2	1	13
2002	19	4	4	11
2003	22	3	5	14
2004	35	2	9	24
2005	41	3	16	22
2006	36	3	12	21
2007	27	2	8	17
2008	32	3	14	15
2009	46	1	23	22
2010	59	2	28	29
2011	59	6	22	31
2012	59	4	18	37

Grafikon 1: Podatki o zaposlenih na Zavodu za gozdove, Vir: Letna poročila o delu ZGS 2004–2011

Figure 1: Details on foresters employed at the Slovenia Forest Service, Source: Annual reports of the Forest Service in 2004–2011

števila zaposlenih. V grafikonu 1 predstavljamo, kako se je zadnjih osem let spreminjalo število zaposlenih na Zavodu za gozdove. Trend zmanjševanja števila zaposlenih je opazen od leta 2007, razlog pa je v varčevalnih ukrepih za ublažitev finančne krize.

3 ZAPOSLOVANJE DIPLOMANTOV GOZDARSTVA V DRUGIH EVROPSKIH DRŽAVAH

3 EMPLOYMENT OF FORESTRY GRADUATES IN OTHER EUROPEAN COUNTRIES

Mnoge univerze po svetu sistematično beležijo zaposlovanje svojih diplomantov. Fakulteta prek navadne ali spletne pošte pošlje anketni vprašalnik o zaposlitvi svojim nekdanjim diplomantom. Na tak način spremljajo potrebe na zaposlitvenem trgu in prilagajajo strukturo študijskih programov glede na povpraševanje po diplomantih. V nadaljevanju predstavljamo rezultate dveh alumni anket, vsaka pa zajema več fakultet. V Nemčiji so sodelovale fakultete iz Freiburga (kohorta¹ 1995–2003), Münchna in Dresdena (obe kohorti 2000–2003), rezultati pa so prikazani v preglednici 2. Z gozdarskim svetovanjem se ukvarja 11 % anketirancev, prevladuje pa skupina klasično gozdarstvo, kamor sodijo področja, s katerimi se pri nas ukvarja Zavod za gozdove.

Preglednica 2: Zaposlenost alumni nemških gozdarskih fakultet, n = 192 (LEWARK/SCHMIDT/STRANGE, 2010)

Table 2: Alumni survey of German forestry faculties, n = 192 (LEWARK/SCHMIDT/STRANGE, 2010)

Področje dela	Delež
Lesna industrija	8 %
Razvoj	2 %
Svetovanje	11 %
Raziskovanje	5 %
Izobraževanje	4 %
Klasično gozdarstvo	27 %
Ohranjanje narave	3 %
Administracija	16 %
Preostala »zelena« področja	2 %
Področja zunaj gozdarstva	20 %
Ostalo	2 %

Na Finskem se skoraj polovica vseh anketirancev ukvarja z industrijo (preglednica 3). Skupine svetovalcev pa skupaj predstavljajo 17 %.

Na Nizozemskem na področju gozdarskega svetovanja dela 15 % anketirancev, sicer pa se dobrih 45 % diplomantov zaposli v javnem sektorju, slabih 40 % pa v zasebnih podjetjih (LEWARK/SCHMIDT/STRANGE, 2010). V Španiji je leta 2003 89 % diplomantov dobilo zaposlitev, ki je povezana z gozdarstvom, od tega je 9 % svetovalcev s področja gozdarstva. Največ diplomantov dela na področju gospodarjenja z okoljem (Wildland Management), in sicer 14 %, najmanjši delež pa je v gozdarski industriji, 3,6 % (LEWARK/SCHMIDT/STRANGE, 2010).

¹ Skupina študentov, ki študira po istem študijskem programu.

Preglednica 3: Zaposlenost alumni finske gozdarske fakultete UH-Department of Forest Economics (kohorta 2000–2006), n = 128 (LEWARK/SCHMIDT/STRANGE, 2010)

Table 3: Alumni survey of Finnish forestry Faculty UH-Department of Forest Economics (cohort 2000–2006), n = 128 (LEWARK/SCHMIDT/STRANGE, 2010)

Področje dela	Delež
Lesna industrija	33 %
Druga vrsta industrije	15 %
Svetovanje na področju lesne industrije	12 %
Druga področja svetovanja	5 %
Izobraževanje na univerzitetni ravni	10 %
Ministrstvo in druge javne službe	5 %
Raziskovalni inštituti	2 %
Finančne storitve	7 %
Drugo	12 %

V vseh omenjenih državah poznajo poklic gozdarski svetovalec. Zaposlovanje gozdarskih diplomantov se med državami precej razlikuje, kar je posledica razlik v organiziranosti gozdarstva, strukturi študijskih programov in verjetno tudi pomena gozda v državi.

4 SVETOVALNA DEJAVNOST V SLOVENIJI – EXTENSION IN SLOVENIA

V Zakonu o gozdovih (1993) je zapisano: »Zavod izvaja svetovanje, izobraževanje in usposabljanje lastnikov gozdov.« Tako se v Sloveniji s svetovanjem ukvarja Zavod za gozdove, težava pa je, da to storitev opravlja brezplačno, kar ovira razvoj podjetniške niše svetovalcev na področju gozdarstva v Sloveniji. Zavod najpogosteje izvaja individualno svetovanje sočasno ob izdaji odločb.

Poklicni gozdarski strokovnjaki s področja svetovanja so opredeljeni različno. V bistvu gre za strokovnjaka, ki ponuja gozdarske storitve za plačilo (Ohio Department of Natural Resources). Svetovalci svetujejo podjetjem, lastnikom in vladnim organizacijam pri odločanju na področju gospodarjenja z njihovim gozdom. Navadno ponujajo več storitev s področja pogozdovanja, izbora drevesnih vrst, tehnologij, pri posredovanju pri prodaji lesa, gospodarjenju s prostoživečimi živalmi, svetovanju na področju invazivnih vrst in mnogih drugih področjih.

V slovenskem prostoru že obstajajo podjetja s področja gozdarskega svetovanja, vendar pa bi za večji razmah morali uvesti plačljivo gozdarsko svetovanje, vključno s svetovanjem, ki ga izvaja Zavod.

5 PLAČLJIVO GOZDARSKO SVETOVANJE

5 PAYABLE FORESTRY EXTENSION

Za rešitev težav slabe zaposljivosti gozdarskih diplomantov predlagamo, da vlada ustvari razmere, v katerih bo v slovenskem prostoru svetovalno dejavnost lahko ponudil tudi zasebni sektor. Dejansko lahko zasebna podjetja ponujajo svetovanje že v trenutnih razmerah, vendar pa se taka podjetja soočajo z nelojalno konkurenco s strani Zavoda, ki te storitve ponuja brezplačno. Racionalni lastniki seveda ne bodo plačevali svetovanja, ki ga lahko dobijo brezplačno. Tako bi ob naslednji spremembi Zakona o gozdovih v tem zakonu opredelili, da Zavod za gozdove svetovalno dejavnost opravlja le še za plačilo.

5.1 Analiza izvedljivosti

5.1 Feasibility analysis

Ukrep bo omogočil opravljanje svetovanja kot tržne dejavnosti in tako ustvaril nova delovna mesta diplomantom gozdarstva, ki imajo podjetniške ambicije in so se pripravljene podati na samostojno podjetniško pot. Predlagani ukrep uveljavitev plačljivega gozdarskega svetovanja je tehnično izvedljiv. Diplomanti gozdarstva imajo vso potrebno znanje, da postanejo samostojni svetovalci. Za posameznike (ali skupine), ki bi prebijali led, je precej programov, kako pridobiti dodatno znanje s področja gozdarskega svetovanja. Izpostavljamo Erasmus praktično usposabljanje pri podjetjih iz tujine, ki se ukvarjajo s področjem svetovanja. Že med samim študijem študentje lahko poiščejo prakso s področja svetovanja prek programov IAESTE, po končani diplomi pa je primeren program Leonardo da Vinci. Možnosti je precej, veliko držav ima svoje posredovalnice praktičnih usposabljanj.

V letu 2013 bo potekala javna razprava o spremembi Zakona o gozdovih. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje ima priložnost, da prispeva svoj

delež pri reševanju problematike nizke zaposljivosti gozdarskih diplomantov in tako posredno prispeva tudi k razvoju gozdarstva. Politična izvedljivost predlaganega ukrepa je pod največjim vprašajem, saj je uresničljivost odvisna predvsem od Zavoda za gozdove, ki bi tako lahko izgubil pomemben del svoje dejavnosti in tudi del primata v gozdarskem sektorju in bi tako postal eden od subjektov na trgu svetovanja, še naprej pa bo imel tudi precej prednosti pred preostalimi ponudniki storitev. Iz Letnega poročila o delu Zavoda za gozdove za leto 2011 je razvidno, da je realizacija načrtovanih del na določenih področjih precej majhna. Takšni področji sta npr. obnavljanje mej ureditvenih enot ter področje izdaje soglasij in različnih strokovnih mnenj glede posegov v prostor. Zavod bi se zaradi manj dela na področju svetovanja lahko bolj posvetil področjem, kjer je realizacija del nizka. Izpostaviti je treba tudi dejstvo, da je večina svetovanja, ki ga izvaja Zavod, vezanega na odkazovanje drevja za posek. To je dejansko manjša ovira, saj je odkazovanje drevja za posek težko ločiti od samega svetovanja. Predlagamo razmislek o pavšalnem letnem znesku s strani lastnikov gozdov, ki bi zajel odkazovanje in tudi svetovanje Zavoda. Lastniki, ki bi se odločili za strokovne nasvete in dolgoročno sodelovanje z zasebnimi svetovalci, pa bi Zavodu plačali le posamezno odkazilo. Obstaja tudi možnost podeljevanja licenc za odkazovanje svetovalnim podjetjem, vendar to odpira popolnoma novo razpravo.

Lastniki gozdov so že vse od nastanka naše države vajeni, da so nasveti zastoj. Ob sami uvedbi plačljivega svetovanja bi lahko nastalo nezadovoljstvo s strani lastnikov gozdov, kar bi se lahko pokazalo tudi v odklonilni drži do gozdarstva. Vendar pa bodo zaradi vseh drugih prednosti, ki jih navajamo v nadaljevanju, dejansko pridobili tudi lastniki gozdov. Na strani ukrepa lahko pričakujemo večji del strokovne gozdarske javnosti. Na Finskem je raziskava pokazala, da svetovalna dejavnost lahko vzpodbuja lastnike k večjemu izkoriščanju možne sečnje (JÄRVELÄINEN, 1986). Poleg strokovne gozdarske javnosti in študentov gozdarstva lahko pričakujemo, da bodo tudi gozdarska izvajalska podjetja podprla ukrep, ki uvaja plačljivo svetovanje, saj bi to pomenilo možnost razširitve dejavnosti že obstoječih podjetij.

5.2 Analiza ekonomske učinkovitosti izbranega ukrepa

5.2 Analysis of the selected measure's economic efficiency

Ekonomska učinkovitost se nanaša na stopnjo gospodarne izrabe virov in jo lahko izrazimo kot razmerje med pridobljenimi koristmi in sredstvi, ki so bila vložena za doseganje teh koristi.

Zavod za gozdove v svojem Letnem poročilu o delu za leto 2011 navaja strukturo porabljenega časa po temeljnih opravilih. V preglednici 4 sta predstavljena porabljeni čas in delež po posameznih dejavnostih Zavoda, za katere menimo, da bi jih del lahko opravljali tudi zasebni gozdarski svetovalci.

Preglednica 4: Dejavnosti Zavoda za gozdove, ki bi lahko prešle v zasebni sektor (preglednica je prirejena iz Letnega poročila ZGS o delu 2011)

Table 4: Activities of the Slovenian Forest Service which could be privatized (table is adapted from the Annual Report on the work of Forest Service 2011)

Dejavnost	Število porabljenih ur	Delež (%)
Stiki z lastniki gozdov in javnostjo	84.877	9,9
Svetovanje lastnikom gozdov	64.821	7,6
Delo z javnostjo	20.056	2,3
Izobraževanje	28.046	3,3
Projekti	12.566	1,4
Skupaj	125.489	14,6

Ob privatizaciji dejavnosti iz preglednice 4 bi se Zavod lahko bolj ukvarjal z nekaterimi dejavnostmi, pri katerih je realizacija načrtovanih del manjša od pričakovane. Takšno področje je na primer priprava gozdnogojitvenih načrtov, ki je v bila v letu 2011 realizirana le v 64 % (Poročilo ZGS..., 2012).

Privatizacija bi omogočila tudi manjši pritisk na proračun Republike Slovenije. Zavod je pomemben igravec v slovenskem gozdarskem prostoru in bi tudi ob privatizaciji ohranil določeni del dejavnosti stika z lastniki in javnostjo, izobraževanja in tudi del projektov, ki so nacionalnega pomena. Pavšalno ocenimo, da bi polovico porabljenih ur iz preglednice 4 lahko prevzel zasebni sektor, kar je 62.745 ur oziroma 7,3 % zmanjšan obseg dela, ki bi omogočil boljšo realizacijo pri nekaterih

drugih dejavnostih ali pa zmanjšan pritisk na proračun Republike Slovenije. Ob uvedbi plačevanja gozdarskega svetovanja lahko tudi Zavod za gozdove računa na dodatne prihodke, ki bi jih lahko porabil za lastno delovanje.

V zasebni sektor prenesenih 62.745 ur pomeni najmanj 35 novih delovnih mest ob predpostavki, da povprečen delavec na leto opravi 1800 delovnih ur. Več koristi, ki bi jih prinesla privatizacija, je predstavljenih v razpravi.

6 RAZPRAVA

6 DISCUSSION

V primerljivih evropskih državah je od 10 do 17 % vseh gozdarskih diplomantov zaposlenih kot svetovalcev v zasebnih podjetjih. V Sloveniji se niša svetovalcev šele oblikuje, veliko lažje pa bo, če se bodo mlada podjetja lahko razvijala v ugodnem okolju brez nelojalne konkurence Zavoda za gozdove. Ukrep uveljavitve plačljivega gozdarskega svetovanja lahko označimo kot enega od primernih za povečano zaposlovanje diplomantov gozdarstva.

Prepričani smo, da bi slovensko gozdarstvo precej pridobilo z razvojem gozdarskega svetovanja. Lahko pričakujemo učinkovitejše svetovanje lastnikom gozdov. Glavna težava delavcev Zavoda za gozdove je pomanjkanje znanja s področja andragogike (KOTNIK, 2003). Strokovnjak, ki se odloči za poklic svetovalca, ima občutek za delo z ljudmi in podajanje snovi, zato lahko pričakujemo večji učinek svetovanja.

Pri razvoju niše svetovalcev lahko pričakujemo, da bodo lastniki gozdov bolj usposobljeni za delo v gozdu, imeli bodo več strokovnega znanja, kar prinaša boljše gospodarjenje z gozdovi, boljšo kakovost gozdnih sortimentov, manj poškodb in smrtnih žrtev.

Lastniki gozdov so izrazili največje potrebe po dodatnem znanju s področja o vrednotenju in prodaji lesa. To področje je pri izobraževanju lastnikov zelo zanemarjeno (KOTNIK, 2003). Z razmahom svetovalne dejavnosti lahko pričakujemo večjo prilagodljivost svetovalcev, večjo prilagojenost svetovanja posameznim regijam in manjšim krajem.

Lahko pričakujemo tudi hitrejšo uvajanje tujih inovacij s področja gozdarstva. Svetovalci se bodo

zaradi konkurenčnosti morali dodatno izobraževati in lastnikom ponuditi najboljše, kar bo na trgu.

Slovensko gozdarstvo bo postalo bolj prepoznavno na tujih trgih, saj dobro svetovalno podjetje razmišlja globalno. Prijave na javne razpise za sodelovanje pri projektih s področja gozdarstva v manj razvitih državah so popolnoma realne. Dober primer takšne prakse je podjetje iz Freiburga UNIQUE forestry and landuse GmbH, ki je bilo ustanovljeno leta 1988. Od takrat so izpeljali več kot 350 projektov v več kot petdesetih različnih državah (<http://www.unique-forst.de/>). Slovenski gozdarji se ponašamo z dolgo tradicijo in ogromno izkušnjami, zato se lahko tudi mi mirno lotimo izvažanja naših načel in izkušenj v tujino.

7 VIRI

7 REFERENCES

2012. Zavod RS za zaposlovanje, podatki o registrirani brezposelnosti. URL: http://www.zizmond.info/cgi-bin/brezposelni_skupine.pl <http://apl.ess.gov.si/eSvetovanje/TrgDela/Statistika/IzobrazbaBO/Default.aspx>
2012. Letna poročila o delu ZGS 2004–2011. URL: <http://www.zgs.gov.si/slo/zavod/informacije-javnega-znacaja/letna-porocila/index.html>
2012. Statistični urad Republike Slovenije. URL: <http://www.stat.si/>
2012. Ohio Department of Natural Resources. URL: <http://ohiodnr.com/tabid/5288/Default.aspx>
2013. UNIQUE forestry and landuse GmbH. URL: <http://www.unique-forst.de/>
- Järveläinen, V.-P., 1986. Effects of forestry extension on the use of allowable cut in non-industrial private forests – *Silva Fennica* 20, 4, str. 312–318.
- Kotnik, A., 2003. Izobraževalne potrebe in zasnova sistema izobraževanja lastnikov gozdov na Gozdnogospodarskem območju Novo mesto – Magistrska naloga, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana, str. 120, 210, 211.
- Koželj, M., 2004. Ukrepi za zmanjševanje brezposelnosti v Sloveniji - Diplomaska naloga, Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, Ljubljana, str. 8–10.
- Lewark, S., Schmidt, P., Strange, N., 2010. What do we know about our graduates? Graduate Analyses for Forest Science and related Curricula – V: *SILVA Publications 6, Proceedings of the SILVA Network Conference held at the Faculty of Life Sciences, University of Copenhagen, Denmark May 15th - May 17th, 2008.*